

Felia Allum, Isabella Clough Marinaro og Ricco Sciarrone:
Italian Mafias today. Territory, Business and Politics
Edward Elgar Publishers, Cheltenham. 291 sider.
ISBN 9781789904130

Italian Mafias today handler om dagens situasjon i Italia når det gjelder de ulike mafianettverkernes virksomhet, det er frisk og interessant lesing. Bak antologien står en rekke italienske mafiaforskere. Mafiaforskningen har en lang historie i Italia, mye av det er vanskelig tilgjengelig for oss som ikke leser italiensk.

Boka er delt i tre. 1. Mafiaer i deres tradisjonelle territorier. 2. Mafiaer mellom politikk, økonomi og samfunn. 3. Mafiaer i ikke-tradisjonelle territorier.

Ofte fremstilles historien om de organiserte kriminelle nettverkene i Italia som noe som nærmest tar slutt på 1990 tallet. Det *Italian Mafias today* gjør er å beskrive hva som skjedde etter de store rettssakene og aksjonene. I bokas tittel brukes termen mafias i flertall om noen ulike former for organisert kriminalitet. Hvem er de? Mest kjent er den Sicilianske Mafia, ofte omtalt som den reelle mafia. Nesten like kjent, i alle fall de seneste årene, er Comorraen med sin regionale base i områdene rundt Neapel. Det er Ndrangetha som er mindre kjent, med Calabria som hjemland (spissen på støvelen ned mot Sicilia). Den siste som tas opp i boken er en relativt ny gruppe som går under betegnelsen Sacra Corona Unita, eller SCU. Den oppstod blant innsatte på 1980 tallet med bakgrunn fra Puglia (området som vender mot Albania i sør).

Italian Mafias today viser imponerende tilpasningsdyktighet hos disse kriminelle nettverkene. De ulike gruppene har grodd ut av lokale forhold, ofte knyttet opp mot småsteder og familier. De kan fremstå som tradisjonelle og gammeldags på flere vis. Mange har avfeid dem av denne grunnen, de vil ikke overleve utenfor sine områder, de vil ikke kunne tilpasse seg den moderne verden. Det er feil. Å påpeke at mafiaen er fleksibel og tilpasningsdyktig er for så vidt ikke noe nytt, andre har gjort det før. Det som gjør boka verdifull er dens analyse av *hvordan* det har skjedd, på hvilke måter deres aktivitet har skiftet karakter og de utslag det gir seg. De beste kapitlene er de som bygger på grundige studier av ulike sider ved organisasjonenes virksomhet og som samtidig har et visst teoretisk aspekt.

Mest forfriskende er de analysene som makter å heve seg over det moralske som i stedet tar for seg deres funksjoner, hva de har å tilby av «varer» og tjenester, hvordan de i praksis arbeider, hva som er deres butikk, men også slikt som voldsbruk og tilpasning til moderne økonomi og informasjonsteknologi. Det er

ganske vanlig med grove generaliseringen når det gjelder disse gruppenes virksomheter, de fremstilles som tilpasningsdyktige, eller det motsatte, som stive hierarkier eller fleksible nettverk, som anti-stat eller et speilbilde av staten og så videre. *Italian Mafias today* bringer oss videre og viser at de enkle fremstillingene er akkurat det, forenklete og derved villedende.

Hva kjennetegner mafia fra annen organisert kriminalitet? Slik beskrives det i boka: «...what most characterises the mafia phenomenon are the complex and multiform rational networks that these groups entwine with political, institutional and economic spheres. Thus, they exhibit a particular combination of territorial control and profit-making activities.» (s. 2) Det er betydelige variasjoner i hvor stor grad de ulike gruppene er integrert i politikk, styre og samfunnsliv. Den Sicilianske mafia har lange tradisjoner på nærmest total infiltrasjon av lokal politikk, kirken, styre og tildels også rettsvesenet. De har maktet å plassere sine folk i systemene og brukt en kombinasjon av bestikkelser, korrupsjon og trusler for å ta kontroll. De andre gruppene, som Camorra og Ndrangetha har i mindre grad fulgt denne strategien. Camorraen har tradisjoner på å være langt mer innrettet mot næringsvirksomhet og har i områder, særlig rundt Napoli, dominert tekstilindustrien, renhold og bygg og anlegg. De har fremstått som rene eksperter på rigging av anbudsrunder ved å benytte en kombinasjon av bekjente, bestikkelser og utpressing. Ndrangethaen presenteres som den mest voldelige og primitive av dem. Kidnappinger og ren vold var langt mer fremtredende enn hos de andre gruppene og infiltrasjon og næringsdrift lå noe tilbake. Alle gruppene har dessuten hatt beskyttelse som viktig aktivitet og en rolle som meglere i konflikter og garantist ved tegning av kontrakter. At Ndrangethaen de senere årene skulle bli den av de fire som har ekspandert mest og gått inn i nye markeder er et av flere forunderlige forhold. At Ndrangethaen oppnådde en sentral posisjon på import og distribusjon av kokain til Europa er nok en av de viktigste årsakene. Den Sicilianske mafiaens rolle fra 1950 tallet i heroin er velkjent, men organisasjonen fikk problemer på flere vis. At den var den største og mest synlige, og dens totale tilstedeværelse i deler av det Italienske samfunnet sammen med eksplisitt voldsbruk mot myndighetspersoner kom nesten til å knekke organisasjonen.

1990 tallet var utvilsomt et veiskille innen mafiaens historie. Under Riina brødrene drev den Sicilianske mafia regelrett krig mot den italienske stat og myndighetene. Drap, trusler og forfølgelse toppet seg i attentatet mot dommeren Giovanni Falcone i 1992. Denne strategien slo tilbake som en bommerang og endte i noen av de største massearrestasjonene i landets historie. Dette drev mafiaen under jorden og dens nye leder Bernardo Provenzano, kjent som traktoren, slo inn på en strategi med betydelig mer dempet aktivitet og ingen direkte åpne

konfrontasjoner. Den Sicilianske mafia hadde dessuten er betydelig omdømme-problem som Provenzano forsøkte å rette opp ved å gå tilbake til mer tradisjonelle verdier og en rolle som megler og fredsmaker. En av de best fungerende strategiene fra rettsvesenet var vitnebeskyttelsesopplegg og strafferabatt for mafioser som valgte å vitne mot sine egne. Mafiaen har alltid vært preget av betydelig indre spenninger, oppgjør og problemer, ønsket om å komme seg ut med livet i behold gjorde at flere hoppet av. I prosessene kom det frem mye informasjon og det er tydelig at panikk spredte seg i store deler av organisasjonen.

I denne situasjonen fikk Camorra og særlig Ndrangetha muligheter til ekspansjon, mye fordi de «gikk under radaren» og mange ikke regnet dem som like farlige. Noen av de mest spennende kapitlene i *Italian Mafias today* handler om spredningen i Italia og til andre land. En strategi Italienske myndigheter har benyttet er å omplassere mafioser til byer og steder i nord-Italia. Dette har vært en medvirkende faktor sammen med arbeidsimmigrasjon særlig til industribyene i nord, men også til Tyskland, Frankrike og Spania. Et av de spørsmålene som drøftes er hvordan mafiagrupper ekspanderer. Det er ingen enkel prosess, de som emigrerer opprettholder vanligvis relativt tett kontakt med familien og andre i stedene de kom fra i sør. I flere tilfeller er det slik at emigrantene like mye er ofre som gjerningsmenn, mafioser presser lokale for penger og utnytter dem i sine nye hjemsteder. Det er også slik at enkeltpersoner med knytninger til hjemlige grupper ser muligheter for eksempelvis nye markeder eller ta over deler av næringslivet. En grunn til at kanskje Ndrangetha har vært mest vellykket er at de i mindre grad har forsøkt seg på infiltrasjon eller korrupsjon av myndighetspersoner i sine nye territorier. Ved å holde seg mer for seg selv, virke i deler av den svarte og grå økonomien fremstår de som mer usynlige. Åpenbare trusler og prangende voldsbruk unngås, det er mer snakk om utpressing og mer skjulte trusler. I den grad slikt likevel forekommer så er det ofte overfor rivaliserende grupper og egne folk som har sviktet. I dag regnes Ndrangetha som den største og mest betydningsfulle organiserte gruppen, ikke bare i Italia, men også utenfor landets grenser som i Tyskland, Frankrike, Spania, USA, Canada og Australia.

I lang tid tenkte man det var umulig å forebygge mafiavirksomhet. Slik er det ikke, selv om boken klart viser at det er vanskelig og at organisasjonene har en utrolig overlevelsessevne. Hva som har vist seg å fungere er vitnebeskyttelsesopplegg, det er fryktet blant de kriminelle, men også konfiskasjon av eiendom svir og gjør mye av virksomheten mer vanskelig. Bruk av avlytting og andre skjulte metoder har medvirket til å avdekke mye og vært viktig i rettsprosesser. Av de mer interessante og uvanlige tiltakene har vært store demonstrasjoner mot mafiaen og enkeltpersoner, ofte i kjølevannet av drapssaker på journalister eller

andre som snakker åpent. Den folkelige motstanden mot mafiaen og det dårlige omdømmet som dette har medført, ikke bare på mafioser, men også på korruperte politikere og embetsmenn har hatt en positiv virkning og ødelagt manges rykte. Slikt biter i en æreskultur.

Det er mye interessant stoff i *Italian Mafias today*. De beste kapitlene er de som omhandler aktørene og beskriver deres virksomhet. I så måte har man nå et helt annet kildemateriell for studier enn man hadde for kun få år siden. Med mange avhoppere som har fortalt sine historier, med tusenvis av avlyttede telefoner, med omfattende rettssaker og avsløringer er vi ikke lenger der hvor man famler i mørke. Vi kan høre hva mafiosene sier til hverandre, hva de tenker og hvordan de oppfatter virkeligheten. Vi er for lengst fordi stadiet hvor man tviler på at det eksisterer noe slikt som mafia. Mafiaen fascinerer fortsatt, men mange av mytene er nå langt på vei lagt døde. Mafiaen derimot, den er ikke død, men lever i beste velgående.

Paul Larsson